

10 02 00 ЗАБОНШИНОСИ

10 02 00 ЯЗЫКОЗНАНИЕ

10 02 00 LINGUISTICS

---

10 02 20 СРАВНИТЕЛЬНО-ИСТОРИЧЕСКОЕ, ТИПОЛОГИЧЕСКОЕ И СОПОСТАВИТЕЛЬНОЕ ЯЗЫКОЗНАНИЕ

10 02 20 COMPARATIVE, HISTORICAL AND TYPOLOGICAL LINGUISTICS

УДК 811.111

ББК81.2 Англ.

МОРФЕМАИ ОМОНИМИИ *Усмонова Малоҳат Эҳсоновна, н.и.ф., дотсенти*
ФЛЕКТИВИИ “-er” ДАР *кафедраи тарҷума ва грамматикаи забони англисии*
ЗАБОНИ АНГЛИСӢ ВА *МДТ “ДДХ ба номи акад. Б. Гафуров”, Абдуллоев*
МУОДИЛҶОИ ТОЧИКИИ *Муминҷон, докторанти PhD-и курси дуюми МДТ*
ОН *“ДДХ ба номи акад. Б. Гафуров” (Тоҷикистон, Хучанд)*

ОМОНИМИЧНАЯ *Усманова Малоҳат Эҳсоновна, к.филол.н., доцент*
ФЛЕКТИВНАЯ *кафедры перевода и грамматики английского языка ГОУ*
МОРФЕМА “-er” В *“ХГУ им. акад. Б. Гафурова”; Абдуллоев Муминҷон,*
АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ И *докторант PhD второго курса ГОУ “ХГУ им. акад. Б.*
ЕЁ ТАДЖИКСКИЕ *Гафурова” (Таджикистан, Худжанд)*
ЭКВИВАЛЕНТЫ

ENGLISH FLECTIONAL *Usmonova Malohat Ekhsonovna, candidate of philological*
НОМОМОРФЕ “-er” AND *sciences, Associate Professor of the department of translation*
ITS EQUIVALENTS IN THE *and English grammar of the SEI “KhSU named after acad.*
TAJIK LANGUAGE *B.Gafurov”; Abdulloev Muminjon, PhD of 2nd course of the*
SEI “KhSU named after acad. B.Gafurov” (Tajikistan,
Khujand) E-MAIL: malohat@mail.ru

Калидвожаҳо: оморфемаи флективи “-er”, муодили тоҷикӣ, пасванд, сифати асли, дараҷаи қиёсӣ, шаклҳои синтетикӣ ва аналитикӣ, маънои иҷрокунандаи амал

Мақола ба омӯзиши хусусиятҳои оморфемаи флективи “-er” дар забони муосири англисӣ ва муодилоти тоҷикии он бахшида шудааст. Дар мақола зикр гардидааст, ки оморфемаи “-er” хусусияти исмозӣ ва сохтани шакли синтетикӣ дараҷаи қиёсии сифатро дорост. Оморфемаҳои “-и” ва “-ак” ва пасвандҳои “-гар” ва “-тар” муодилҳои оморфемаи “-er” мебошанд. Таdqикот нишон додааст, ки дар забони муосири англисӣ оморфемаи флективи “-er” пасванди сермахсул ба ҳисоб рафта, исмҳои маънои ифодакунандаи иҷрокунандаи амал ва иҷроиши амал тавассути ягон олатро ифода мекунад. Дар забони муосири тоҷикӣ оморфемаҳои ифодакунандаи иҷрои амал

тавассути ягон олат ва умуман иҷроқунандаи амал миқдоран зиёд мебошанд. Муаллиф ишора менамояд, ки чунин оморфемаҳои забони тоҷикӣ назар ба забони англисӣ вазифаҳои гуногунро иҷро намуда, дорои хусусияти на танҳо исмсозӣ, балки созмон додани дигар ҳиссаҳои нутқ низ ҳастанд. Доираи вазифаҳои оморфемаи флективи "er" бошад назар ба муодилҳои тоҷикии он маҳдуд буда, тавассути он танҳо исм ва дараҷаи қиёсии сифат созмон дода мешавад.

Ключевые слова: флективная оморфема "er", таджикский эквивалент, суффикс, качественные прилагательные, степень сравнения, синтетические и аналитические формы, значение исполнителя действия

Изучены особенности флективной оморфемы "er" английского языка и её эквиваленты в таджикском языке. Указывается, что оморфема "er" обладает способностью образования не только имён существительных, но и степеней сравнения прилагательных. Таджикскими эквивалентами оморфемы "er" являются оморфемы "-ӣ" и "-ак", а также суффиксы "-гар" и "-тар". Исследование показывает, что в современном английском языке оморфема "er" является самым продуктивным суффиксом, который может обозначать существительные со значением исполнителя действия или имеет орудийное значение. Вследствие изучения выявлено, что в современном таджикском языке оморфем, обозначающих исполнителя действия или передающих орудийное значение, количественно больше, чем в английском. Исходя из этого указано, что функции подобных оморфем таджикского языка также являются различными, так как они образуют не только существительные, но и слова других частей речи. Однако ряд функций оморфемы "er" в современном английском языке ограничен, т.е. данная оморфема образует только существительные и сравнительную степень прилагательных.

Key words: inflectional homomorphem "er", Tajik equivalent, suffix, qualitative adjectives, comparison degree, syntactical and analytical forms, of the doer of action meaning, meaning of the doer of instrumental action

The article is devoted to the studying of the peculiarities of the inflectional homomorphem "er" and its equivalents in the Tajik language. Here it is specified that the homomorphe "er" is able to build not only nouns, but comparative degree of descriptive adjectives either. The homomorphemes "-ӣ" and "-ак", and also suffixes "-гар" and "-тар" are considered to be Tajik equivalents of the homomorphe "er". The investigation reveals that the homomorphem "er" in modern English is a very reproductive suffix which is able to build nouns with the meaning of a doer of action or the meaning of a doer of instrumental action. The result of the research shows that the number of morphemes with the meaning of a doer of the action or the meaning of a doer of action by instrument is more than in English. According to this fact, the author points out to the variety of functions of the mentioned morphemes in the Tajik language. The analyzed morphemes can build not only nouns but other parts of speech either. However, the number of functions of the homomorpheme "er" is limited; i.e. that the given morpheme forms only nouns and comparative degree of adjectives in Modern English.

Дар забоншиносии муосири англисӣ ва тоҷикӣ сермаъноӣ, синонимӣ ва омонимии калимаҳо мавриди омӯзиши ҳамаҷониба қарор гирифта, як қатор масъалаҳои муҳими

он ҳаллу фасли худро ёфта бошанд ҳам, баъзе хусусиятҳои омонимии морфемаҳои забонҳои омӯхташаванда ба таври бояду шояд таҳқиқ нашудаанд. Дар мақолаи мазкур хусусиятҳои маъноии пасвандҳо, алалхусус пасванди “-er”-и забони англисӣ ва пасвандҳои “-ӣ, -ак, -гар ва –тар”-и забони тоҷикӣ ба риштаи таҳлил кашида мешавад.

Морфемаҳои омонимии флективӣ гуфта морфемаҳоеро меноманд, ки аз лиҳози компонентҳои овозӣ бо ҳам мувофиқат намуда, маъноӣ гуногунро ифода менамоянд (8, с. 68).

Дар забони муосири англисӣ морфемаҳои омонимӣ ба таври васеъ истифода шуда, барои ташаккули шаклҳои грамматикӣ хизмат мекунанд. Морфемаҳо аз лиҳози морфологӣ мустақил нестанд ва ба чузъҳо чудо намешаванд. (2, с.7)

Дар забони муосири англисӣ пасванди ифодакунандаи иҷрокунандаи амал “-er” пасванди аз ҳама пурмаҳсули калимасоз маҳсуб меёбад. Аслан пасванди “-er” ба гурӯҳи алломорфии “-or” дохил мешавад. Мутобиқи ақидаи англисшинос Л.М.Карашук гурӯҳи алломорфии пасванди “-or” гунаҳои фонематикии худро надорад (4, с. 91). Дар чараёни инкишофи худ пасванди “-er” аз исм ва феъл исмҳои месохт, ки шахси иҷрокунандаи ягон фаъолиятро ифода мекарданд. Ба ин нукта асоси калима ишора менамояд.

Мисол: *cartere-аробакаи, haberdaschere-тоҷир.*

Инчунин, морфемаи “-er” дар чараёни инкишофи худ маъноҳои иҷрокунандаи амал (*hatter-кулоҳдӯз*), мансубият ба ягон минтақа (*Londoner –соқини шаҳри Лондон*) ва соҳиби ягон олат будан ё бо он олат ягон фаъолият иҷро намуданро (*knocker - ҳалқай дар*) ифода мекард.

Дар забони муосири англисӣ морфемаи мавриди назар маҳсулноки ва маъмулии ҳамачонибаашро аз даст навода, бар замми ин хусусияти ифода намудани маъноӣ иҷрокунандаи амал ва олатии худро нигоҳ доштааст.

Чунин хусусият имконият медиҳад, ки морфемаи “-er” ба гурӯҳи пасвандҳои омонимӣ мансуб шуморем, зеро он метавонад ду мафҳуми гуногунро ифода намояд.

Маҳз мафҳуми иҷрокунандаи амал ва мафҳуми олатиро ифода намудани морфемаи “-er” дар забони муосири англисӣ яке аз заминаҳои асосӣ барои оморфема шуморидани он ба ҳисоб меравад. Боз як заминаи дигар он аст, ки пасванди “-er” на танҳо исм месозад, балки он ба асоси сифат ҳамроҳ шуда, метавонад дараҷаи қиёсии онро созмон диҳад, ки роҷеъ ба ин хусусияти оморфемаи “-er” дар поён муфассал сухан меравад.

Пасванди “-er” ба асоси исм ҳамроҳ шуда, мафҳуми мансубият ба минтақаи муайянро ифода мекунад. Ин маъноро шартан бо мафҳуми “нисба”-и забони тоҷикӣ баробар шуморидан мумкин аст. Мисол: *villager-соқини деҳа, hosteller-дошиҷӯи дар хобгоҳ истиқоматкунанда, islander-соқини ҷазира.*

Дар забони муосири тоҷикӣ оморфемаи аз ҳама сермаъноӣ серистеъмол пасванди “-ӣ” буда, он аффикси муштарақвазифа ҳисобида мешавад (1, с.9). Омӯзиши муқоисавии забонҳо нишон медиҳад, ки ба оморфемаи “-er”-и забони англисӣ дар мавриди ифодаи мафҳуми мансубият ба минтақаи муайян маҳз оморфемаи тоҷикӣ “-ӣ” метавонад ҳамчун муодил истифода шавад. Яъне пасванди “-ӣ” ба асоси исм ҳамроҳ шуда, маъноӣ мансубият ба ягон маконро ифода мекунад, ба ибораи дигар нисба месозад.

Мисол: *шаҳрӣ, деҳотӣ, сугдӣ* ва ғайра.

Пасванди “-er” бо асоси сифати дорои маънои ранг ё хусусияти хос якҷоя шуда, метавонад вожаҳоеро ифода кунад, ки ба шахси соҳиби хусусиятҳои зикршуда далолат менамояд. Мисол: *greener* - дар курси аввал таҳсилкунанда, *fresher* - нав ба донишгоҳ қабулшуда.

Дар масъалаи истифодаи оморфемаи “-ī” дар забони тоҷикӣ забоншиносон Ҷ.Аҳмадова, М.Шукуров, Н.Маъсумӣ, Ш.Рустамов ақидаҳои худро иброз намудаанд. Аз ҷумла, Ш.Рустамов қайд мекунад, ки “Суффикси “-ī” оморфема буда, дар исми сифатсозӣ маъно ва вазифаҳои аз ҳам фарқкунандаи он равшан зоҳир мешавад” (5, с. 118).

Вобаста ба хусусияти сифатсозии морфемаи “-ī” Н.Маъсумӣ чунин изҳори ақида кардааст: “Дар он сурат агар ба ҳислатҳои мардуми маҳал мансуббударо қайд кардан лозим бошад, аз исм ё сифати мансуб ба маҳал бо илова кардани суффикси “-ī” сифате сохта мешавад, ки вай ба аҳли он маҳал мансуб будани чизи тасвиршавандаро мефаҳмонад. Мисол: *гурури гиждувонӣ*” (5, с.118).

Таҳлил нишон медиҳад, ки оморфемаи “-er” дар забони англисӣ хусусияти исмсозӣ дорад. Морфемаи “-er” аз сифат исм месозад, лекин доираи хусусиятҳои калимасозии яке аз муодилҳои оморфемаи “-er” дар забони тоҷикӣ – оморфемаи “-ī” то андозае васеътар мебошад. Бо истифода аз оморфемаи “-ī” дар забони тоҷикӣ исм (*ҷавонӣ*), сифати нисбӣ (*сурхӣ*), сифати феълӣ (*хӯроки хӯрданӣ*) ва зарф (*беғоҳӣ*) созон дода мешавад.

Дар забони муосири англисӣ пасванди “-er” тавассути ба асоси феъл, исм, сифат ва шумора пайваст шудан танҳо исм месозад. Гурӯҳи калони исмҳо дар чараёни якҷояшавии асоси феъл бо оморфемаи “-er” сохта шуда, тобишҳои гуногуни маънои иҷрокунандаи амалро ифода мекунад. Мисол: *sewer* - дӯзанда, *learner* - омузанда, *player* бозингар, *speaker* - гуянда ва ғайра.

Ҳолатҳои нодире ба назар мерасанд, ки вобаста ба серистеъмоли ва сермахсулии худ оморфемаи “-er” на танҳо ба асоси калима, балки ба пасванд ҳамроҳ шуда, исми нав месозад. Мисол: *onlooker*-назораткунанда, *come-outer*-баромадкунанда. (4, с.16)

Боз як маъно дигаре, ки оморфемаи “-er” ифода менамояд, ин маънои олатӣ маҳсуб меёбад. Яъне исмҳое, ки тавассути пасванди “-er” созон меёбанд, маънои иҷроӣ амалро бо воситаи ягон олат ё умуман иҷрокунандаи амалро ифода менамоянд. Одатан оморфемаи “-er” ба асоси феълҳо пайваст гардида, чунин исмҳоро месозад: *to propel* - ҳаракат кунондан, *propeller* - ҳаракаткунонанда, *to rectify* - рост кардан, *rectifier* - росткунанда, *to compute* - ҳисоб кардан, *computer* - мошинаи электронии ҳисоббарор. (4, с.17)

Муодилҳои оморфемаи “-er”, ки одатан дар чараёни исмсозӣ ду маъно – маънои иҷрокунандаи амал ва олатиро ифода мекунад, дар забони тоҷикӣ миқдоран зиёд мебошанд. Маҳз дар мавриди ифодаи маънои дуҷуми оморфемаи “-er”-и забони англисӣ мо метавонем синоморфема ва оморфемаи “-ak”-ро муодил ҳисоб кунем. Аммо боиси тазаққур аст, ки вазифаҳои пасванди “-ak” назар ба вазифаҳои пасванди “-er”-и забони англисӣ миқдоран зиёд мебошад. Забоншинос Ш.Рустамов дар мавриди пасванди “-ak” ибрози ақида намуда, зикр менамояд, ки пасванди “-ak” на танҳо калима, балки шаклҳои метавонад созон диҳад. (5, с.114).. Мисол: писарак. Инчунин ӯ қайд менамояд, ки аффикси калимасозии “-ak” аз аффикси шаклсозии “-ak” бо он фарқ мекунад, ки дар калимаҳои сохта тағироти сифатӣ, вале

дар шаклҳо тағироти микдорӣ мушоҳида мешавад. (5, с.114). Дар мавриди ифодаи маъноӣ иҷрокунандаи амал тавассути ягон олат вожаи оташгирак мисол шуда метавонад. Аз калимаи “оташгирак” маълум мешавад, ки пасванди “-ак” аз исми фоил исми олат сохтааст.

Таҳлил нишон медиҳад, ки агар дар забони англисӣ пасванди “-er” дар сохтани исмҳои ифодакунандаи мафҳуми иҷрокунандаи амал тавассути ягон олат сермаҳсул ҳисоб шавад, дар забони тоҷикӣ ин вазифаро бештар пасванди “-гар” иҷро мекунад. Ҳамзамон дар забони муосири тоҷикӣ исмҳое, ки бо ин пасванд сохта мешаванд, шахсро аз рӯи касбу ҳунар, ҳислату коирдор ва вобаста ба амалиёт, машғулият ва кирдораш шарҳ медиҳанд. Мисол: сӯзангар, оҳангар, имдодгар, даъвогар, ислоҳгар ва ғайра.

Ҳамин тавр, яке аз хусусиятҳои хоси оморфемаи “-er” бунёди исмҳои ифодакунандаи мафҳуми иҷрокунандаи амал тавассути ягон олат маҳсуб меёбад. Дар забони тоҷикӣ бошад, ҳангоми ифодаи маъноӣ зикргардида метавон оморфемаҳои “-ӣ”, “-ак” ва пасванди “-гар”-ро ҳамчун муодили оморфемаи “-er” мавриди истифода қарор дод.

Оморфемаи флективи “-er” дар забони муосири англисӣ ҳамчунин дараҷаи қиёсии сифатҳои аслии месозад. Ин хусусияти пасванди “-er” низ яке аз асосҳои оморфемаи флективӣ ҳисоб шудани он мебошад.

Дар забоншиносӣ дараҷаи қиёсии сифатҳои аслии гуфта, чараёни қиёс намудани ягон ашё ё аломатро бо ашё ё аломати дигар меноманд. Мисол:

1. This room is large - Ин хона калон мебошад.
2. This room is **larger** than that one - Ин хона назар ба дигараш **калонтар** мебошад.
3. Tom is a clever student - Том донишҷӯи боақл мебошад.
4. Tom is **cleverer** than Peter - Том назар ба Питер **боақлтар** мебошад.

Дар забони англисӣ дараҷаи қиёсии сифатро бо се восита ва дар забони тоҷикӣ бо як восита ифода мекунанд. Воситаи якум – яъне воситаи синтетикӣ дараҷаи қиёсии сифат дар забонҳои англисӣ ва тоҷикӣ бо роҳи ба асоси сифати аслии ҳамроҳ намудани пасвандҳои “-er” ва “-тар” созмон дода шуда, аломатҳои қиёсии дар натиҷаи муқоиса зоҳир шудаи ашё ва хосиятҳоро ифода менамояд.

Мисол: fast-faster ё тез-тезтар;

big-bigger ё калон-калонтар;

young-younger ё ҷавон-ҷавонтар ва ғайра.

Дар забони англисӣ ҳангоми созмон додани сифати дараҷаи қиёсии пасванди “-er” танҳо ба сифатҳое, ки аз ду ҳичо каманд ҳамроҳ мешавад. Мисол: tall – taller, soft – softer, small – smaller, easy – easier, happy – happier, heavy – heavier. Инчунин ҳолатҳое ба назар мерасанд, ки гарчанд калима аз ду ҳичо зиёд набошад ҳам, шаклҳои дараҷаи қиёсии сифат тавассути шаклсозии суплективӣ амалӣ мегарданд ва дар бунёди чунин калимаҳо оморфемаи флективи “-er” иштирок намекунад. Мисол: well-better-best (хуб-хубтар-хубтарин ё беҳтарин), bad-worse-the worst (бад-бадтар-бадтарин), little-less- the least (хурд-хурдтар-хурдтарин)

Дар забони англисӣ шаклҳои аналитикӣ дараҷаи қиёсии сифат метавонанд тавассути калимаҳои ёвар низ ташаккул ёфта метавонанд. Ба ин гурӯҳ бештар сифатҳое дохил мешаванд, ки аз зиёда ду ҳичо иборатанд. Мисол: interesting-more interesting (шавқовар - шавқовартар), beautiful-more beautiful (зебо -зеботар). Дар забони тоҷикӣ бошад новобаста аз микдори ҳичои сифатҳои аслии дараҷаи қиёсии

онҳо тавассути шакли синтетикӣ, яъне бо воситаи якҷояшавии пасванди флективии “-тар” ба асоси калима сохта мешаванд. Мисол: шавқовар-шавқовартар, зебо-зеботар ва ғайра.

Тадқиқот нишон медиҳад, ки дар забонҳои муқоисашаванда пасвандҳои “-тарин” ва “-est” дараҷаи олии сифат месозанд, ки аз ҷумлаи хусусиятҳои шабеҳи ҳар ду забон маҳсуб меёбад. Лекин дар забони тоҷикӣ яке аз хусусиятҳои фарқкунандаи пасванди “-тарин” созон додани исм буда, чунин хусусият аз он дарак медиҳад, ки пасванди мазкур дар калимасозии забони тоҷикӣ метавонад ҳамчун оморфема истифода шавад. Мисол: ангуштарин (5, с.132).

Муқоисаи забонҳои мавриди назар собит месозад, ки дар забони тоҷикӣ танҳо роҳи синтетикӣ шаклсозии сифат ба назар мерасад. Дар забони англисӣ бошад ғайр аз шаклсозии синтетикӣ аналитикӣ шаклсозии суплективии сифатҳои аслии низ мавҷуд мебошад (7, с.47).

Ҳамин тавр, дар забони муосири англисӣ оморфемаи флективии “-er” аз ҷумлаи аффиксҳои сермаҳсул ба ҳисоб рафта, дар ҷараёни инкишофи худ ба асоси калима ҳамроҳ шуда, тобишҳои маъноии гуногунро ифода намудааст. Ҳоло тавассути оморфемаи мазкур исмҳои ифодакунандаи маъноӣ иҷрокунандаи амал ва иҷрокунандаи амал тавассути ягон олат аз исм, сифат ва феъл сохта мешаванд. Муодилҳои тоҷикии пасванди “-er” миқдоран зиёд буда, дар мақола бештар барои муқоиса оморфемаҳои тоҷикии “-ӣ”, “-гар” ва “-ак” ҷалб карда шуданд. Лекин бояд қайд кард, ки дар мавриди ифодаи маъноӣ иҷрокунандаи амал ё иҷроиши амал тавассути ягон олат боз пасвандҳои “-гар”, “-анда”, “-вар”, “-ор” ва “-чӣ” –ро низ ба сифати муодили пасванди англисии “-er” метавон истифода намуд. Хусусияти дигари оморфемаи флективии “-er” дар он зоҳир мешавад, ки шакли синтетикӣ, яъне дараҷаи қиёсии сифати забони англисиро бо сифатҳои як ва духичой месозад. Дар забони тоҷикӣ бошад ин вазифаро пасванди “-тар” иҷро менамояд. Пасвандҳои сермаҳсули “-er” ва “-тар” дар забонҳои муқоисашаванда дорой хусусиятҳои шабоҳаткунанда буда, барои иҷрои як вазифа хизмат мекунанд.

ПАЙНАВИШТ:

1. Аҳмадова Ҷ. Аффиксҳои муштарақвазифа ва мавқеи онҳо дар таълими забони модарӣ // *Мақтаби советӣ*, 1970. – № 9. – С. 7-11
2. Арбекова Т.И. *Лексикология английского языка: учебное пособие*. – М., 1977. – 240 с.
3. Зятковская Р.Г. *Суффиксальная система современного английского языка*. – М., 1971. – 200 с.
4. Карацук Л.М. *Аффиксальное словообразование в английском языке*. – М., 1965. – 175 с.
5. Рустамов Ш. *Исм. Категорияҳои грамматикӣ, калимасозӣ ва мавқеи исм дар системаи ҳиссаҳои нутқ*. – Душанбе, 1981. – 210 с.
6. Рустамов Ш. *Калимасозии исм*. – Душанбе, 1971. – 80 с.
7. Усмонов К. *Грамматикаи муқоисавии забонҳои англисӣ ва тоҷикӣ. Китоби дарсӣ*. – Хучанд, 2017. – 372 с.
8. Усмонова М., Абдуллоев М. *Роҷеъ ба морфемаи омонимии флективии “-ed” дар системаи морфологияи забони англисӣ // Армугони наврӯҳони илм. Хучанд: Нури маърифат*, 2017, – 268 с.

REFERENCES:

1. Ahmadova U. Multifunctional Affixes and their Value in Teaching Mother Tongue // Soviet School, 1970. – № 9. – pp. 7-11.
2. Arbekova T.I. Lexicology of the English Language. Manual. – M., 1977. – 240 pp.
3. Zyatkovskaya R.G. The System of Suffixes in Modern English.– M., 1971. – 200 pp.
4. Karashuk L.M. Affixal Word-Building in the English Language. – M., 1965. – 175 pp.
5. Rustamov Sh. Noun. Grammatical Categories, Word-Building and Role of Noun in Parts of Speech System. – Dushanbe, 1981. – 210 pp.
6. Rustamov Sh. Formbuilding of Noun.– Dushanbe, 1971. – 80 pp.
7. Usmonov K. Contrastive Grammar of English and Tajik Languages. Textbook.– Khujand, 2017. – 372 pp.
8. Usmonova M. Abdulloev M. On the Inflectional Homomorphem“-ed” in the Morphological System of the English Language// The Symposium of Scientific Articles. Khujand:Light of Enlightenment, 2017, – 268 pp.